

V. *Európa' jövőjének lehetsége.*

Ha a' béke még fenmarad. — Háboru esetei. —
Ha szláv forradalmak törnek ki; az orosz
ekkor minő szerepet játszanék? Mi lehetne az
eredmény: Európára; — 's mi a' szlávokra
nézve?

Oroszország' politicájának, 's ennek szüle-
ménye', az oroszsláv propaganda' működéseinek,
valamint a' már előbb elmondott for-
radalmi szláv propaganda — törekvéseinek'
mik lehetnek következései 's kimenetelei?

Láttuk, Oroszország minő hatalmas, 's tehát
mennyire képes, láttuk érdekeit 's célzatát is; 's
ebből könnyen lehetne következtetni, hogy mit
fog tenni. De világeseményekben sok, sőt azok-
nak forduló pontja is, gyakran előre nem látott
's olykor csekély körülményektől függ. A' forra-

dalmi szláv propaganda 's annak törekvései, ha részint orosz érdekekben, 's az által táplálva léteznek is, de nem egészen függenek attól; azért Európa' viszonyai mellett, arra is nagy befolyást gyakorlandólag üthetnek ki. Mind ezekért a' különböző lehetőségek' esetei szerint csak sejdítőleg lehet a' jövőndőt gyanítani.

Ha Európa' békéje általánosan még darabig fel nem bomlik, ezen legkivánatosabb esetben 's lehetőségben is, épen nem vigasztaló, sőt igen komor világrészünk' jövőndője: ha t. i. az orosz politica' iránya, vagyis az orosz-szláv propaganda' működése — és a' szláv forradalmi törekvések ellen magát nem biztosítja 's bátorságba nem teszi.

Ha a' béke egy napról másokra tengődvén, még néhány vagy még számos évekig is fenntartathatik: az csak engedés és simulás által történhetik. Politicában valóban engedni csak a' gyengébb szokott. Az erősebb' részérőli engedés legfeljebb annyiból áll, hogy valamivel kevesebbet kíván mint a' mennyire ereje bírná. — Hogy melly hatalmasság nyom jelenben Európa' 's a' világ' mérlegében többet, 's mellyiknek súlya van napontai roppant növekedésben: már láttuk.

Európa' általános békéjének fentartása, több vagy kevesebb mértékben, minden hatalomnak érdekében fekszik. Mindenek előtt és felett azért, mert hadfolytatásra egyiknek sincs pénze; kivált olly hadfolytatásra, melly Európát 's a' világot két ellenséges táborra osztaná 's mellyben mindennek egész erejével kellene részt venni. Európa' hatalmai közt most kiütendő háboru pedig illyen lenne. Nem territorialis kérdésekből eredne az, vagy néhány hatalmat érdeklő surlódás- 's visszálkodásból; hanem mind nemzetiségeket mind elveket mind political viszonyokat 's érdekeket illetőleg, olly kérdés lenne, melly minden hatalomra nézve nem csak eldöntő fontosságu, hanem létfeltételező, 's akarat ellen is cselekvésre ragadó.

Pénz' nem-létén, vagyis majd minden hatalom' pénzügyi zavart vagy kényelmetlen helyzetén kívül, a' háboru' kimenetelének kétsége is olly tekintet, mellyre a' véres koczka-vetéskor csak hódítók — féket szakított nagyravágyásuk' mámorában — nem szoktak figyelni; vagy mit csak akkor lehet és kell feledni, midőn önvédelem' 's fentartás' szüksége választást nem enged.

Oroszországon kívül, a' többiekre nézve —

mellőzvéen a' nyerés' vagy vesztés' hihetőségének mikinti állását, — az, mit nyerhetnek, mind addig mig fenmaradásukat máskint eszközölhetik, — koránsem olly nagy, mint a' mit veszthetnek. Látniok kell ezeknek, miszerint oroszali háboruban, ez koránsem kockáztatná mindenét; hanem annak tetszése szerint kitett bankja ellen kellene játszaniok; de a' melly ellen egész vagyonukat veszthetnék. Ha pedig megnyerik 's egészen kiürítik is, nyereségök nem nagy; amaz pedig távol sem vesztené mindenét, sőt veszteségét könnyen meglábolhatná. — Ehez járul Poroszország- 's főként Austriára nézve, illy háboru kimenetelét illetőleg, azon már többször említett aggasztó körülmény, miszerint Orosz elleni háboru, a' tartományaikbani szláv elemek miatt kettősen veszélyes.

Mind ezekért kétséget nem szenved, miszerint a' hatalmak készek lesznek, meddig csak lehet, simulni 's engedni; csak hogy a' békét fentartassák. De épen ezen simulás- és engedésnek szükséges feltéte 's következése ez: hogy Oroszországnak iránya 's cselekvésmódja az eddigi marad. Ugyanazon eszközöket fogja 's ugyanazon célra használni. Szintugy fogja halkkal terjedési,

izmosodási, 's minden mások' felébe kapási munkáját folytatni, mint eddig. Diplomatiája nem lesz aluszékonyabb, propagandája nem restebb.

Mint a' gazdagodásban egy bizonyos tőke-mennyiségig vergődni, a' legterhesebb feladat; de ezt elérve, a' pénz maga magát halmozza: ugy political befolyás- 's fontosságra nézve, az meg lassabban 's kerül több dologba: mig mások' magassága és súlya eléretik; de midőn ez meg van, midőn felsőség' 's túlsúly van — habár előbb csak kis mértékben is — elérve, e' felsőség 's e' súly magában növekszik; 's a' már naggyá nőtt szám önmagával sokszorozva, tömérdek eredményt ad.

Oroszország hatalomnak, felsőségnek, és túlsulynak már olly pontján áll, hogy, ha az tovább is növekszik, az bizonynyal nagyobb arányban 's gyorsabban történend mint eddig.

Politicában minden nagyobbodás, minden súly, befolyás, és nyereség, mások' rovására történvén — a' mint fog Oroszország terjedni 's erősödni, a' mint növend hatása: ugy fognak a' többi hatalmak törpülni 's gyengülni. Minél feljebb fog az emelkedni: annál alantibb lesz ezeknek állása; minél

nagyobb leend súlya: annál kevesebbet fognak ezek a mérlegben nyomni.

Igy folytonos békével többet vesztené Európa, 's nevezetesen abban Austria, Poroszország, és sok tekintetben N. Britannia is, mint millyen, sok nem épen szerencsés háborúnak eredménye szokott lenni; és Oroszország hóditand béke' közepén.

A forradalmi szláv propaganda is rágó mérgevel emésztve fog hatni több országok' belsejére közvetlen, 's közvetve egész Európára. — Az az által előidézett 's táplált viszálykodások 's gyűlölet, országok' 's állományok' belerejét fogja szétolvasztani. Nőttön növend a' szakadás azon részek közt, mellyek csak egyesülve tarthatják fen jelen létöket, 's reménylhetnek jobb jövődöt. — Uralkodásaik 's társnemzetek iránti ellenséges érzetök mind amazokra mind ezekre nézve veszélyes ellenség- 's kebelbeli mirigykint fog gyarapodni. — Igy évről évre mélyebb gyökeret verve 's erősebb sarjakat hajtva, fog a' szláv-lakta országokban, az oroszok' frigyeseinek, 's fizetetlen, de fegyvert fogni kész pártolóinak, 's a' fenálló rend' 's jelen kormányzás' ellenségeinek számuk s erejük növekedni.

Mind az, ha így marad, 's így foly, annyira fogja az érdeklett országokat 's kormányokat gyengíteni, hogy néhány évtized múlva, alig lesz az oroszoknak szüksége külsőleg 's fegyverrel támadni meg a belsejökben felolvadt 's elporlott országokat. Mint jelenben a' török — saját maga által hódítva meg, könnyű zsákmánnyá válnak.

De a' béke' fenmaradása — minek áldásában, jól használva, legbiztosabban találhatja Európa veszélytőli menekvését 's szép jövődö' bekövetkezését — mi bizonytalan 's mi kétes!

A' keleti viszonyokkal Britanniának érdekei annyira egybeforrvák; ezen érdekek keletindiára — hatalma' ezen dús fészkére nézve — az orosz befolyás' és súly' ottani növekedése által annyira van veszedelmezve; 's a' nem növekedő, hanem teljesen elfogyandó félhold' helyébe feltűnő északi fény' világánál, az orosz hajós erő annyira készül a' Fekete-, 's következőleg a' Földközitenger-, 's annak kereskedése felett hatalmat 's felsőséget vívni ki magának: mi Albionra nézve békés szerep' játszását nehezzé teszi. Mi a' Nilus mellől fenyegette, hogy t. i. ott olly hatalom keletkezik, melly Franciaországgal szövetkezve, keletindiai

birtokaivali közösülését akadályozhatná: már nyílt háborura kénytette; minek ketségkívül az is volt czélja, hogy az anynyira megrongált Porta, Egyptus' és hajós serge' maradványának teljes elvesztése által, még ingatagabbá ne tétessék.

A Törökbirodalom' sorvasztó betegsége naponta növekszik, 's már soká nem haladható végóráját egy véletlen rögtön előidézheti. Elvárhatja e ezt nyugtan 's megelőző tett nélkül Albion, midőn Oroszország készen áll, a' már öntudat-nélkülivel aláíratandó végrendelet' végrehajtója-vagy inkább örökösekint lépni fel?

Hát Austria békén fogja e hagyhatni, hogy a' valaha reája nézve olly veszélyes, de ma már ártalmatlan török' helyébe, a' minden tekintetben fenyegetőbb orosz hatalom fészkelje magát? Békén e azt, hogy a' dunai fejedelemségekben már ugy is meggyökerezett orosz felsőség — a' Duna' mentén fel 's végig nyúlják, keleti határait körül-szárnyalva? épen azon határait, mellyek különben is leggyengébbek, 's épen orosz ellen olly nagyon is rosszul védettek? Békén e, hogy az északi orias által erről 's északnyugotról körülkarolva, mind inkább 's fulasztóbban összenyomassék?

Poroszország, kereskedésében az oroszok által nyögölve, ennek nyomasztó túlsúlyát annyira kénytelen érezni, hogy már is feszülni kezdő helyzete 's a' nemzetek' — mondhatni — közkívánata orosz-elleni fegyverfogásra legalább nagyon késztetí.

Fogják-e ezen körülmények a' nevezett országok közül valamelyiket vagy mindeniket háborúra bírni; avagy mások- 's orosz-résrőlí támadó lépések fogják e a' béke' végét előidézni: mind ez a' lehetőségek' 's véletlen' számtalan csoportja közt rejlik; de annyi bizonyos, hogy szláv forradalom' kiütésén kívül is háborúnak hihetősége igen nagy. És bizonyos az is: hogy orosz-elleni háboruban, cselekvő szerep nélkül bajosan maradhatna Európának valamelyik hatalma.

Sem politicalai sem hadi elegendő ismerettel nem bírván — illy háborúnak folyta 's kimenete felől, sem jóslani, sem tanácsolni képes nem vagyok. De avatlan is láthat annyit, a' létező 's keletkező viszonyokat illetve, miszerint illy háboru esetében, Franciaország hihetősen az orosz mellett lenne. — Ki hatalmasságok közti szövetségeket elv- és iránybeli rokonság' szüleményének tart, hihetlen-

nek vélendi, hogy az alkotmányos Frankhon, a' civilisatiónak ezen egyik legrégebb 's legfőbb gyűlpontja, a' szabadszellemlnek ezen ollykor túlságig áldozó nemzet, 's annak a' nemzet' ohajtását 's közvéleményét tekintetbe venni kénytelen kormány; a' megtestesült absolutismussal, a' sötétség' áldozó papjával, a' bárdolatlan oroszral fogjanak kezét, a' civilisált Európa ellen. De politicában ritkán határoznak elvek; érdekek mindig. — Mig Frankhonban egykor a' protestansok legmérgeesebben üldöztettek, a' protestans svécusokkal szövetkezett XIV Lajos, catholicus hatalmasságok ellen.

A' francziára forradalom' 's császárság idejéről — a' Rajna' birtokának vágya hagyománykint maradt; olly hagyománykint, mi nyugtát zavarja, 's veszélyt szülhető pörpatvart okozand. A' németek iránti lappangó, az angolok ellen pedig kitörni mindig kész gyűlölet, nem kevesebbé van a' francziákba belerögződve. — Ama' vágy szintugy mint e' gyűlölet, a' francziát hihetősen az orosz' frigesévé teendi; mert az orosz' háborúja a' németek 's Britannia ellen lesz intézve. Illy háboru, mind a' németek' 's ángolok elleni gyű-

löletnek táplálékot nyújtana, 's az ősi versenytárs' 's ellenség' legyőzhetésére, mind a' Rajna' megszerzésére alkalomul tekintetnék.

Mi könnyű lenne a' francziának Olaszországban egy diversiót csinálni, 's Lombardiát Austria ellen fellázítani; míg fő erejével a' Rajnán keresztül 's Némethon' szívébe nyomulna. — És illy diversio, és ezen elényomulás, minő roppant hasznu lenne az oroszokra nézve. Mennyire igénylené 's foglalná el Austriának 's a' többi német hatalmaknak csaknem egész erejét! Az alatt pedig ő, akár északról támadhatná meg Poroszországot, vagy Austriát Gallicia felől — mit Austria magáhozi hűségre nem igen kenyerezett le; akár délkeletről ütne Oláhországon, Móldván 's Szerbián keresztül Austriára. — Azonban bizonytal nem mulatná el, minden szláv elemet lehetőségig használni. — És itt fekszik a' legnagyobb veszély. Ez az, mi ellen jó előre készülni, 's minnek sikerülhetését gátolni mindenek felett szükséges.

Ha az oroszok' czárja — ugy mint 1813ban a' többi fejedelmek, a' német törzsököket a' francziák ellen, kik nyomva tartották vagy fenye-

gették, fegyverre kapatták, — most a' szláv törzököt idézi harcza azon fejedelmek 's népek ellen, mellyek alatt nyomva 's nemzeti lét nélkül vannak: nem lehetne e ennek olly népcsata következése, millyen Lipcse térén döntötte el Európa' sorsát? Ama nép-felkelés, melly előtt nemzetiség' zászlója lobogott, megbuktatta ez évezred' legnagyobb hatalmát 's legkijeleltbb hősét; pedig nem országa' keblében voltak a' feltámadó népek, ugy mint az szláv nép-felkeléskor több német tartományokra 's főként Austriára nézve lenne.

A' dolgok' illy alakulásával, midőn a' tűz nem csak kívül dühöngne, hanem bent emészténé az épület' kötéseit; midőn a' fúlasztó füst az épület' annyi teremeiben gomolygna, 's a' pusztító lángok annyihelyt ütnének ki: — hol kellene 's lehetne akkor az oltást kezdeni 's mikint eszközteni?

Béke' felbomlásának lehető esetei közt nem csekély hihetőséggel bír, 's a' keletkező háború' folyta- 's irányára nézve eldöntő lehet az: miszerint a' szabadszellemű szláv propaganda által előkészített szláv forradalom, egy vagy más országban, vagy egyszerre több helyütt kitör. Minő szerepet játszanék ekkor az orosz kormány? Ez

természetesen sokat függene attól, hogy azon forradalom emberei, kitűzött céljok- t. i. minden határtalan kormány' megdöntése felé, mindjárt kezdetben nyílt lépéseket tennének e, — 's az orosz kormány 's hatalom ellen kikelnének e. Ez az orosz kormány' cselekvési mezejét nagyon szűkítené, és sokat venne el erejéből. Mind a' mellett, közönségessé váló forradalom által megtámadott 's fenyegetett hatalmak közt ő lévén legnagyobb 's legerősebb, — a' forradalom' közös legyőzésével ő követelne 's érdemelne is a' többtől legtöbb köszönetet. Majd mint pacificator lépne fel; mire nemzeti 's vallási helyzeténél fogva, 's mint minden oroszok' császára, 's a' görög egyház' feje, meghívottnak jelenne meg. Forradalomnak illy elfojtása, vagy illy pacificatio töménytelen növelné súlyát 's hatalmát, 's — lehet — kiterjedését is. A' többi szláv népességgel biró hatalmak pedig megköszönhetnék, ha status quo-jok, azaz jelen elég rossz 's alanti 's még inkább sűlyedő helyzetök fentartatnék; melly helyzetben az elnyomott szlávoknak új elnyomatásuk által még keseredettebb ellenséges törekvésök naponkint mérgesedő mirigykint maradna fen, első alkalomkor újra kitörendő.

De egyfelől Oroszország' belsejében forradalomra nincs elég elem 's lehetőség; másfelől az események 's viszonyok úgy alakulnak, 's azokat az orosz politica úgy fogja vezetni, mikint nem az orosz hatalom, hanem a' más kormányok alatti szlávok által, emeltessék a' forradalom' zászlója*). — A' török járom-nyomta szlávok 's

---

*) A' szerbországi közelebbi forradalom, 's a' török kormánynak azt illetőleg tett lépéseire nézve, akár minő szerepet játszott az orosz politica; de neki hajt hasznót az, mi történt. Egyfelől a' török kormány azon eszélytelen balga lépésével, miszerint forradalmat pártolt, a' status quót és legitimitást pártoló 's pártolni kellett minden hatalmakat maga ellen idézi fel; 's szenvedéseihez 's bajaihoz azon uj seb járul, mellyet kormány magát compromittálván, tekintélyét 's erejét gyengítve, mindig magán ejt. A' forradalomnak illy pártolása 's arrai felszabadítás által, más és több forradalmakra nyit birodalmában útat. Másfelől e' forradalom, haszinte annak most csak egy fejedelemnek a' másik' helyébe téte is közvetlen célja; de forradalmi idomitásnak tekinthető, 's forradalmi gyakorlatban tartja azon népet; melly forradalmi gyakorlatnak majd nem lesz nehéz más irányt adni. Továbbá az orosz kormánynak közbenjárói 's békebirói befolyásra ad alkalmat. Ha pedig a' török kormány arra vetemednék, vagy arra vezetették, hogy a' szerbeknek eddigi nemzeti 's polgári önállásukat megszüntetvén, egyenesen török igazgatás alá vesse: ez is hasznos eredményt adna az oroszra nézve; mert ez által ott a' for-

görögök fognak — hihetősen — legelőbb felkelni. Ezeket követendik talán az Austria' kormánya alattiak. A' lengyelek, e' véres drámának fő szerzői 's szerep-osztói, ábránd-szülte jó remény' fejében, e' népek' sorai közt fogják jobban számított ügyre méltó véröket ontani; — 's e' szerencsétlen nemzet legjobb fiai' utolsó ereje' vesztével végkép vérezend el.

Oroszország — hihetősen — nem fog késni a' megtámadott országok' 's kormányok' segítségére lenni. Azonban amazoknak is fog elég módot 's időt engedni — ezeknek elegendő meggyengítésére. — Nyílt lesz az interventio' dús tere. Az illőleg meggyengített kormányokat végre meg fogja menteni. E' megmentésnek bére lehet e egyéb ama, kormányokra nézve: az orosz felsőség' teljes elismerésénél, 's a' nemzeteket illetőleg — a' kancsuka' uralásánál?

---

radalmi elem 's a' török elleni törekvés nőne. Eddig a' szerbek három közt állottak: a' török hatalom egész kiterjedésében; muszka felsőség; vagy eddigi status quo-jok. E' helyzetben természetesen hogy e' harmadikhoz ragaszkodtak. De ha ez elenyésznék, 's csak a' török vagy orosz hatalom 's felsőség közti választásra lennének szorítva, hihető hogy az oroszhoz fognának hajlani.

És mi lesz a' szabadság- 's nemzetiségért küzdött szlávoknak is sorsa? — Bár ezt higgadt és józan fontolásra méltatná azon sok nemes érzetű, kiknek hő keblét nemzetilét, dicsőség, 's szabadság utáni vágy dagasztja; de kik rögtönözve, erőszakkal, alkotmányok' 's más nemzetek' sirján akarják elévarázsolni azon nemzeti létet 's szabadságot, mellyből annyit — mennyit helyesség szerint 's más nemzetek' jogai mellett követelni szabad — az idő' hatalmas de lassankinti előhaladása, terjedő értelem 's örök igazság ugy is kivivandnak.

Nemzeti lét 's alkotmányos szabadság utáni törekvés — magasztos ösztön 's szent ügy. Tiszta és szent eszközökre méltó ez; 's csak is illyeknek veheti valódi 's igazi hasznát. E' felséges törekvést 's célzt, forradalom' véres és vétkes eszköze fertőztetné. E' fertőztetésnek szabadság' viruló partja helyett szolgaság' barlangjábai jutás lenne méltó büntetése.

A' szláv népek nemzeti lét 's alkotmányosság nélkül, elnyomva nem maradhatnak — maradniok nem szabad. De e' nagy, e' felséges miv nem a' világ' békéjét feldúlva, nem más nemze-

teket 's azoknak jogait marczangolva eszközendő; hanem értelmi fejlődés 's szilaj indulatoknak salakjától és ábránd léha habjától megtisztított szabad-szellem' terjesztése által kell azt előkészíteni.

Európa' nyugtának fölzavarása, véres támadások 's forradalom, a' szláv népeket — vagy jelen, de súlyosított 's még rosszabbá tett helyzetökbe súlyoszené vissza; vagy az északi oriás' diadal-szekere' elébe fogná, hol jobbra méltó tüzöket 's erejüket kilihegnék 's kiverejtékeznék.

Akár forradalom' alakjában testesüljenek a' szláv törekvések, akár orosz-elleni háboru' alkalmával: ez a' szláv népeket nemzeti érzetök' 's vágyaik' emeltyűjénél fogva, mostani uraik 's kormányaik ellen használja; mind két esetben, mi lenne ha az történnék, — mi nem igen hihető ugyan, de lehetséges — hogy a' pártolt vagy eszközlött nemzeti törekvés 's forradalom valahogy az orosz kormánynak nyakára nőne? Mi, ha a' mindenfelől keletkező előidézett szellem a' bűvös körül hullámozva, annak elborításáig 's fúlasztásáig dagadna? Mi, ha az előidézett lelkek a' bűvös ellen fordulnának, hatalomszavának 's illy lények ellen sükernélküli nyers erejének da-

czolva? Illy forrongó, nekibőszült lelkek' lecsillapítására csak egy szó van, szent és hatalmas; de a' melylyet azon bűvös nem mondhat ki, mert az — mint az Isten' neve a' gonoszt — őt földre sujtaná; — 's ezen szó: alkotmányos szabadság.

E' szóval Európa' többi fejedelmei megelőzhetik a' bajt; 's ezzel fékezhetik a' készülő 's mutatkozó kitöréseket.
